

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE CENTRALE WERKPLAATS MECHELEN (PROVINCIE ANTWERPEN)

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1451

Rapport opgemaakt door: Cynthia Holstein

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

Januari 2021

Dossiernr. intern: 29459

AOE: 2021A122

INHOUD

Deel 1: Verslag van resultaten

1	Advies.....	3
2	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	3

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1 ADVIES

Er wordt voor bouw van K6 binnen de Centrale Werkplaats van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS), tussen de Boutersemstraat en de Leuvensesteenweg te Mechelen (provincie Antwerpen) een bodemingreep van ca. 1.320 m² beoogd, waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art 5.4) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.

Het onderzoeksgebied ligt in de overgangszone tussen het dekzand- en leemgebied, echter volgens de Bodemkaart is de ondergrond gekarteerd als een **OB**-bodemprofiel. Dit betekent dat het bodemprofiel reeds door menselijke ingrepen gewijzigd of vernietigd is. Dit is een zeer waarschijnlijke situatie gezien de locatie van het onderzoeksgebied binnen de Centrale Werkplaats van het NMBS. Oorspronkelijk gezien sloot de natuurlijke bodem waarschijnlijk aan bij de overwegend vochtige tot natte lemig zandgronden die in de directe omgeving voorkomen. Volgens de hoogtelijnen ligt het onderzoeksgebied op een hoogte van ca. 11 m TAW. De omgeving is sterk antropogeen van karakter. De zone van de spoorweginfrastructuur ter hoogte van het onderzoeksgebied is een karakteriserende element in het landschap en is dan ook een gevolg van een sterk antropogeen ingrijpen dat het uitzicht van het oorspronkelijke landschap heeft gewijzigd.

Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de Centrale Werkplaats Mechelen, die vastgesteld is als bouwkundig erfgoed (ID: 109938) en is beschermd als bouwkundig element (ID: 1477). In 1836 werd er gestart met de bouw van een rijtuigloods en verschillende werkplaatsen. Door de tijd heen de Centrale Werkplaats sterk uitgebreid tot wel 36 hectare groot.

Uit historische en archeologische gegevens blijkt dat er indicaties zijn van menselijke activiteiten in de ruimere omgeving vanaf de Romeinse tijd tot de nieuwste tijd. Direct ten oosten van het onderzoeksgebied lag het kasteel Boutersem uit de nieuwe tijd (ID: 102708). In de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn echter voornamelijk sporen en resten gevonden die te associëren zijn met het Arsenaal (19e eeuw tot nu). Dit blijkt ook uit de reeds bekrachtigde archeologienota ter hoogte van de stationssite. Hier zijn voornamelijk fundamenten van verschillende spoorweggebouwen blootgelegd, eveneens de gerelateerde ondergrondse infrastructuur. Voordat er werd begonnen van de bouw van het station, werd dit gebied afgegraven maar ook opgehoogd. De archeologische sporen uit de metaaltijden bevonden zich onder deze ophogingslaag¹. In de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied zijn archeologische sporen en resten uit de Romeinse tijd opgegraven.

Uit de historische en topografische kaarten werd duidelijk dat het station van Mechelen werd aangelegd tussen 1778 en 1841. Dit station werd uitgebreid met de bouw van gebouwen en/of loodsen voor herstellingen tot 1885. Tot deze tijd lag het kasteel Boutersem ten net oosten van het onderzoeksgebied. Dit kasteel is afgebroken tussen 1885 en 1939 doordat het plaats moest maken voor de aanleg van spoorwegen. Tussen ongeveer 1908 en 1939 was het onderzoeksgebied tussen 2 gebouwen/loodsen gelegen. De kaart uit 1969 toont bebouwing in de uiterst noordwestelijke hoek van het onderzoeksgebied. Een nieuw zuidwest-noordoost georiënteerd gebouw is zichtbaar op de luchtfoto's van 2000 tot en met 2017. Vanaf 2017 is het gehele gebied verhard in een beton-en klinkerverharding en is het in gebruik als opslagplaats.

¹ Bruggeman, J., Cleda, B. en N. Reyns, 2015, 139.

1.1 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

In verband met het archeologisch potentieel, is het echter van belang de conservatiegraad van de mogelijke sporen, structuren en stratigrafieën nader te bekijken en te onderzoeken. Het is de vraag in welke mate deze bewaard zijn gebleven binnen de grenzen van het onderzoeksgebied.

Ondanks het archeologische potentieel voor de perioden vanaf de Romeinse tijd tot de nieuwste tijd, wordt er voor het gehele onderzoeksgebied geen verder archeologisch vooronderzoek aanbevolen. Dit advies is opgesteld aan de hand van de volgende argumenten:

- Het onderzoeksgebied bevindt zich in een sterk antropogeen veranderd landschap. Daarnaast is het bodemarchief reeds verstoord. Tussen 2000 tot en met 2017 stond er een zuidwest-noordoost georiënteerd gebouw (ca. 270 m²) binnen het onderzoeksgebied. Na 2017 is het volledige onderzoeksgebied verhard in een beton- en klinkerverharding (ca. 0,5 m-mv). Door de tijd heen is het in gebruik als opslagplaats geweest.
- Op basis van de topografische kaart van België uit 1873, kan er worden vastgesteld dat het onderzoeksgebied in het verleden 2 m lager was gelegen. Volgens de hoogtelijnen lag het terrein van het onderzoeksgebied op ongeveer 9 m hoog. Heden ten dage ligt het onderzoeksgebied op een hoogte van gemiddeld ca. 11 m TAW. Er moet wel rekening mee gehouden worden dat de hoogtelijnen weergegeven op de historische kaart mogelijk onjuist of eerder indicatief zijn. Echter, het is wel eerder hoogstwaarschijnlijk dat de grond binnen het onderzoeksgebied plaatselijk is afgegraven en/of opgehoogd. De aanleg van de funderingsbalken (ca. 1,8 m-mv) zullen hoogstwaarschijnlijk binnen de ophoging plaatsvinden.
- Binnen het onderzoeksgebied worden de bestaande verhardingen verwijderd, voordat er kan worden begonnen met de bouw van het nieuwe central cleaning gebouw (K6). De funderingsbalken komen ca. 1,8 m-mv diep en de funderingspalen ca. 16 m-mv. Omgerekend komt dit (verstoringsgraad palen) neer op een mogelijke verstoringsgraad van circa 6,5 m² of 0,5 % van de totale oppervlakte van het onderzoeksgebied (1.320 m²). Dit beslaat echter maar een klein deel van het onderzoeksgebied. De aanleg van de funderingspalen zullen het bodemarchief dus echter zeer lokaal verstoren. Er is echter wel een mogelijkheid dat de plaatsing van de palen dieper gelegen archeologische sporen aansnijden. Echter, archeologisch onderzoek zou ter hoogte van de eventuele aanwezige dieper gelegen sporen geen tot weinig kenniswinst opleveren.
- Binnen het onderzoeksgebied wordt een riolering aangelegd tot een diepte van ca. 3 m-mv. De breedte van de werksleuf wordt echter slechts ca. 2 m. Het is echter de vraag in welke mate de geplande werksleuven over een lengte van ca. 150 m zullen zorgen voor kennisvermeerdering. De sleuven worden daarnaast in talud aangelegd en zullen bij een archeologisch vervolgonderzoek voor een zeer beperkt inzicht zorgen.
- Daarnaast wordt er een septische put (ca. 2,5 m²) en een hemelwaterput (ca. 5 m²) aangelegd. Beide putten komen ca. 3 m-mv diep te liggen. De aanleg van de putten zal het bodemarchief echter zeer lokaal verstoren. Gezien de geringe oppervlakten zal verder archeologisch vervolgonderzoek voor een beperkt inzicht zorgen en daarmee weinig kenniswinst opleveren.
- Tenslotte zal de aanleg van de nieuwe verharding (0,5 m-mv) binnen een reeds verstoorde grond plaatsvinden. Het gehele onderzoeksgebied is namelijk in het verleden reeds verhard met een klinker- en betonverharding (0,5 m-mv). Er wordt dus geen diepere bodemverstoring verwacht.

Op basis van dit bureauonderzoek kan besloten worden het potentieel tot kennisvermeerdering bij archeologisch onderzoek bij de geplande werken binnen het onderzoeksgebied laag is gezien de aanwezige verstoringen en het lage kennispotentieel. Er wordt daarom geen archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd.

2 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General director		21 januari 2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		21 januari 2021
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ kwaliteitsverantwoordelijke		21 januari 2021